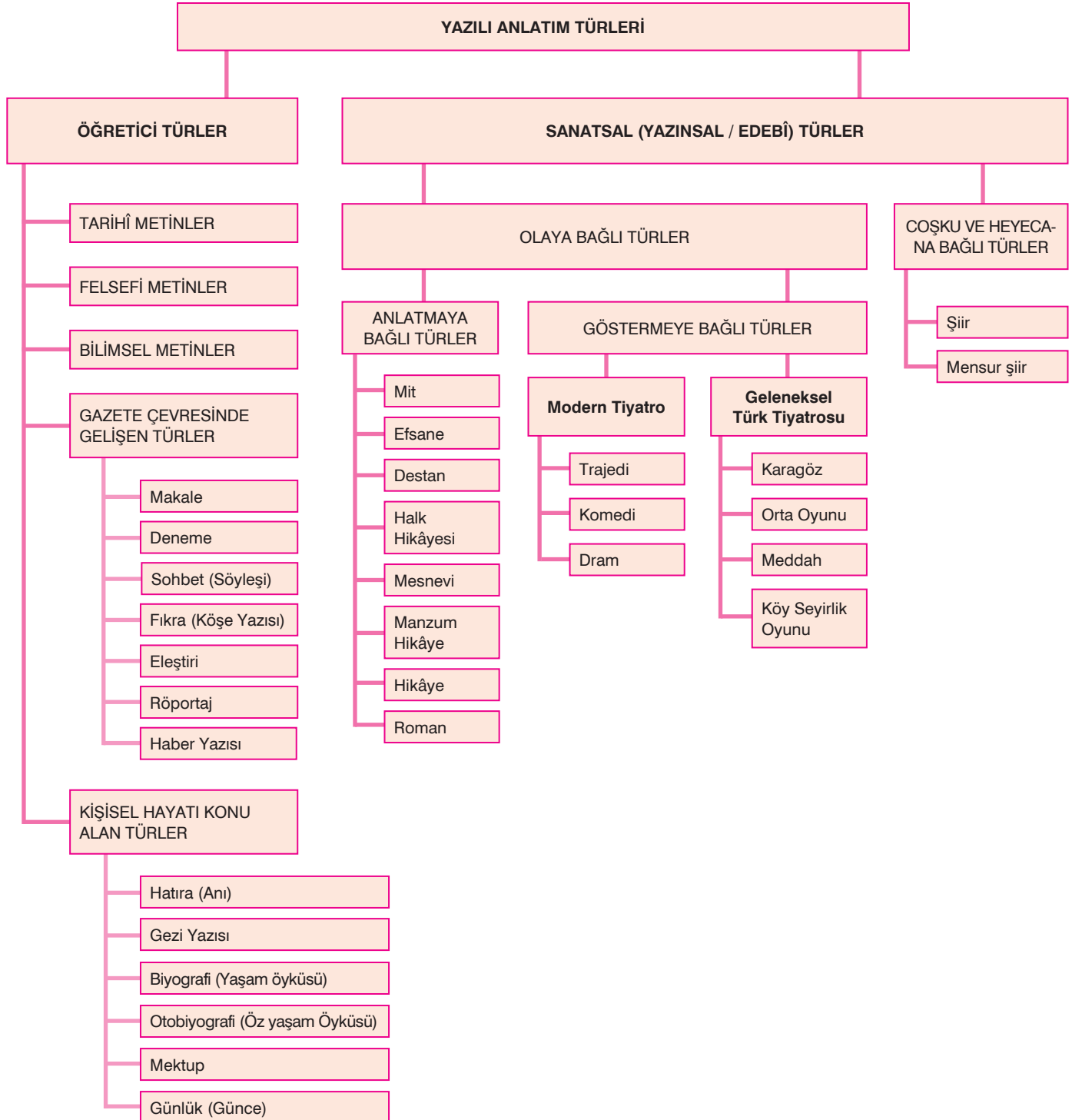

YAZILI ANLATIM TÜRLERİ

Yazılı anlatım türleri temelde öğretici türler ve sanatsal türler olmak üzere ikiye ayrılır.

Öğretici türlerin genel özellikleri:

- Bilgi vermeye ve açıklamaya dayalıdır.
- Yazar, anlatacaklarını doğrudan aktarır.
- Bilgi, belge, gözlem ve gerçeklerden beslenir.
- Kurgu, hayal, olağanüstülük içermez.
- Açıklama, tanımlama, tartışma, karşılaştırma, örnekendirme gibi teknikler kullanılır.
- Nesnel bir anlatım benimsenir.
- Dil, ağırlıklı olarak göndergesel işlevde kullanılır.
- Bir konusu, ana düşüncesi ve yardımcı düşünceleri vardır.
- Açık, anlaşılır, sade bir dil kullanılır.
- Mesaj, doğrudan yazar tarafından verilir.
- Çok anlamlı değildir, yoruma kapalıdır.
- Sanat yapma amacı taşımaz.

Sanatsal türlerin genel özellikleri:

- Estetik zevk verme amacı vardır.
- Yararlılık niteliği ikinci plandadır.
- Öğretmeyi değil, sezdirmeyi amaçlar.
- Dil, sanatsal işlevde kullanılır.
- Çok anlamlı olup yoruma açıktır.
- Süslü, sanatlı bir anlatım kullanılır.
- Kurgusaldır, düş gücünden yararlanır.
- Özgündür, biriciktir, tekrarlanmaz.
- Öznel bir bakış açısının ürünüdür.
- Sanat yapıtı niteliği taşıdığından kalıcıdır.

ÖĞRETİCİ TÜRLER

TARİHî METİNLER

Toplumları, milletleri, kuruluşları etkileyen hareketlerden doğan, olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmeleri, her milletin kurduğu medeniyetleri, kendi iç sorunlarını neden-sonuç ilişkisi kurarak inceleyen bilim dalına tarih; tarih incelemeleri sonucunda yazılan metinlere de tarihî metin denir.

- Belgelerden yararlanır.
- Açık, anlaşılır bir dil kullanılır.
- Çok anlamlılığa kapalıdır.
- Dilin göndergesel işlevi öne çıkar.

26 Ağustos 1922 tarihinde Büyük Taarruz başlamış, 30 Ağustos'ta Yunan ordusu tamamen kuşatılmış ve büyük bir kısmı imha edilmiştir. Yunan Başkomutanı General Trikopis de esir alınmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!" emriyle ilerleyen Türk kuvvetleri 9 Eylül'de İzmir'e girmiştir. İzmir'in kurtarmasından sonra Türk kuvvetleri, İstanbul ve Çanakkale yönünde ilerlemeye başlamıştır.

(Cezmi Eraslan, İnkılap Tarihi)

FELSEFİ METİNLER

Bilginin kaynağı ve varlığın özü üzerinde duran, akli kullanarak felsefi sorunları ele alan metinlerdir.

- Sorgulayıcı, eleştirel bir tavra dayanır.
- Dil, göndergesel işlevde kullanılır.
- Sözcükler daha çok kavramsal yanlarıyla kullanılır.
- Soyutlamalardan yararlanır.

Varlık bir tek şeydir; varolan ise o varlığın içindeki birçok şeydir. Bir tek varlık vardır (hakikat, realite) ve o bir tek varlığı oluşturan, var olanlardır. Gerek görünüş gerek oluş, var olanda ortaya çıkar. Aristoteles, varolanı değişik yönlerden değil; sadece varolan olarak incelemeyi teklif etmiştir.

(Mustafa Ergün, Varlık Felsefesi)

ŞİİR BİLGİSİ

Dilin anlam, ses ve ritim öğelerini belli düzen içinde kullanarak duygu, düşünce ve hayalleri yoğunlaşmış ve sıradanlıktan uzaklaşmış bir biçimde ifade etme sanatına “şiiir” denir. Şiiir için “nazım, manzume” kavramları da kullanılır.

ŞİİRİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ

NAZIM BİRİMİ

Şiiirde anlam bütünlüğü bulunan en küçük parçaya nazım birimi denir. Nazım birimi, anlam ve ses kaynaşmasından oluşur.

Nazım biriminin “dize, beyit, dörtlük, bent” gibi türleri vardır.

Dize (mısra): Şiiirin her bir satırıdır. Düzyazıdaki cümleyi karşılar.

İnsan, âlemde hayal ettiğı müddetçe yaşar.

(Yahya Kemal Beyatlı, Deniz Türküsü)

Beyit (ikilik): Anlamca birbirine bağılı iki dizeden oluşan şiiir parçasıdır.

Ne görsem ötesinde hasret çektiğim diyar.

Kavuşmak nasıl olmaz mademki ayrılık var.

(Necip Fazıl Kısakürek, Ayrılık)

Dörtlük (kıta): Dört dizeden oluşan şiiir parçasıdır.

Geniş, siyah gölgesi hayatımı kaplayan

Tepemde kanat germiş bir kartaldır yalnızlık

Kalp çarpıntılarıyla günleri hesaplayan

Bir benim, benim olan bir masaldır yalnızlık

(Cahit Sıtkı Tarancı, Yalnızlık)

Bent (bölüm, küme): Bentlerde üç veya üçten fazla dizeden oluşan şiiir parçalarıdır. Dörtlükler de bent sayılır.

Yeşil türbesini gezdik dün akşam,

Duyduk bir musiki gibi zamandan

Çinilere sinmiş Kur'an sesini.

Fetih günlerinin saf neşesini

Aydınlanmış buldum tebessümünle.

(Ahmet Hamdi Tanpınar, Bursa'da Zaman)

NAZIM BİÇİMİ

Şiiirin uyak örgüsü, ölçüsü, bölüm sayısı ve nazım birimi gibi biçimsel özelliklerine göre adlandırılmasıdır. Nazım şekli olarak da adlandırılır.

İslam'dan önceki Türk şiiirinde “koşuk”,

Divan şiiirinde “gazel, kaside, mesnevi”;

Halk şiiirinde “mani, koşma” gibi ürünler nazım biçimine örnek gösterilebilir.

NAZIM TÜRÜ

Şiiirin konu, ezgi ve işlev gibi içerik özelliklerine göre adlandırılmasıdır.

Âşık tarzı halk şiiirinde “koçaklama, güzelleme, taşlama, ağıt”,

Tekke-tasavvuf şiiirinde “ilahi, nefes, nutuk, devriye, şathiye”,

Divan şiiirinde ise “mersiye, methiye, hicviye” nazım türüne örnek gösterilebilir.

Sözlü Dönem edebiyatındaki nazım şekilleri 4. basamakta, divan edebiyatı nazım şekilleri ve türleri 5. basamakta, halk edebiyatı nazım şekilleri ve türleri ise 6. basamakta ayrıntılı olarak anlatılacaktır. Burada sade konunun kavramsal yönü açıklanmıştır.

REDİF

Dize sonlarında, görevleri aynı olan eklerin veya anlamları aynı olan sözcüklerin tekrarlanmasıdır. Redifler dizinin en sonunda bulunur.

📖 Uyak, sözcüklerin köklerinde; redifler ise eklerinde aranır.

Yollarda kalan gözlerimin nurunu yordum

Kimdir o, nasıldır diye rüzgârlara sordum

Hülyamı tutan bir büyü var onda diyordum

Gördüm: Dişi bir parsın ela gözleri vardı.

(Yahya Kemal Beyatlı)

📖 Redifler, eş görevli eklerin tekrarlanmasıyla oluşabilir. Bunlara “ek hâlindeki redif” denir. Ek ile yapılan rediflerde dikkate alınacak en önemli husus, karşılaştırılan dizelerdeki eklerin aynı görevde olmasıdır. Farklı türden ekler, uyak oluşturur.

Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar

Onu İstanbul diye topırağa kondurmuşlar

(Necip Fazıl Kısakürek)

Nice güzellere bağlandım kaldım

Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum

(Âşık Veyssel)

📖 Yazılışı, okunuşu, anlamı aynı olan bir sözcüğün dize sonlarında tekrarlanması redif oluşturur. Bunlara “sözcük hâlindeki redif” denir.

Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun

Kuşların, çiçeklerin diyanı olsun

(Cahit Sıtkı Tarancı)

📖 Dize sonlarında aynı anlamdaki sözcükler tekrar edilirken bu sözcüklerden önce aynı görev ve anlamda bulunan ekler yer alması redif oluşturur. Bunlara “hem ek hem de sözcük hâlindeki redif” denir.

Oklar uçup gider şahaneler gibi

Merd de aşır gider aslanlar gibi

Kılıçlar oynar ceylanlar gibi

Yeğin olur leşker meydan içinde

(Köroğlu)

Örnek .. 6

ÖSYM sorusu

Aşağıdakilerden hangisinde verilen dizelerde redif yoktur?

- A) Ey, genç kanı kaynayan pınar
Ey, altında yatıp kaldığım çınar
- B) Uzaktan görenler yine aldanır
Gözlerde bir hayal gibi canlanır
- C) Ey, kumrulu bahçem, sümbüllü bağım
Ey, bülbüllü derem, mineli dağım
- D) Yatıyor can evimde hep o sonsuz emeller
Gönlüme dokunmadı göğsümü yırtan eller
- E) Akşam sanki boşluk içime dolar
Dağların cılası gittikçe solar

Çözüm

B'deki “aldanır” ve “canlanır” sözcüklerindeki “-ır” ekleri geniş zaman eki olduğundan rediftir. C'deki “bağım” ve “dağım” sözcüklerindeki “-ım” ekleri iyelik eki olduğundan rediftir. D'deki “emeller” ve “eller” sözcüklerindeki “-ler” ekleri çokluk eki olduğundan rediftir. E'deki “dolar” ve “solar” sözcüklerindeki “-ar” ekleri geniş zaman eki olduğundan rediftir. A'daki “pınar” ve “çınar” sözcüklerinde ise “ınar” sesleri zengin uyaktır. Bu sözcüklerde redif yoktur.

UYAK ÖRGÜSÜ

Uyak örgüsü, şiirin biçimsel türünü belirlemekte kullanılan bir ölçüttür. Şiirdeki ahenk örgüsünü yansıtır. Bu örgü, uyak veya redifle sağlanabilir.

📖 Uyak örgüsü şiirin bütünsel yapısıyla ilgilidir. Bu yüzden halk ve divan şiirlerindeki nazım şekilleri kendilerine özgü bir uyak örgüsüne sahiptir.

📖 Türk edebiyatının Batı etkisinde girdiği Tanzimat Dönemi'nde Batı'dan yeni uyak örgüleri alınır.

📖 Batı'dan alınan “sarma uyak, çapraz uyak” gibi biçimler ilk kez Tanzimat Dönemi'nde Recaizade Mahmut Ekrem ile Abdülhak Hamit Tarhan tarafından kullanılır.

📖 Uyak örgüsü bulunurken kafiye, redif veya her ikisiyle sağlanan ses benzerliklerinin gösterilmesinde aynı harfler kullanılır.

Bir de Türk edebiyatında kullanılan uyak örgüleri vardır. Örneğin mani tipi uyak “aaxa” şeklinde örgülenir. Bu uyak örgüleri 4, 5 ve 6. basamaklarda nazım şekilleri ile birlikte verilecektir.

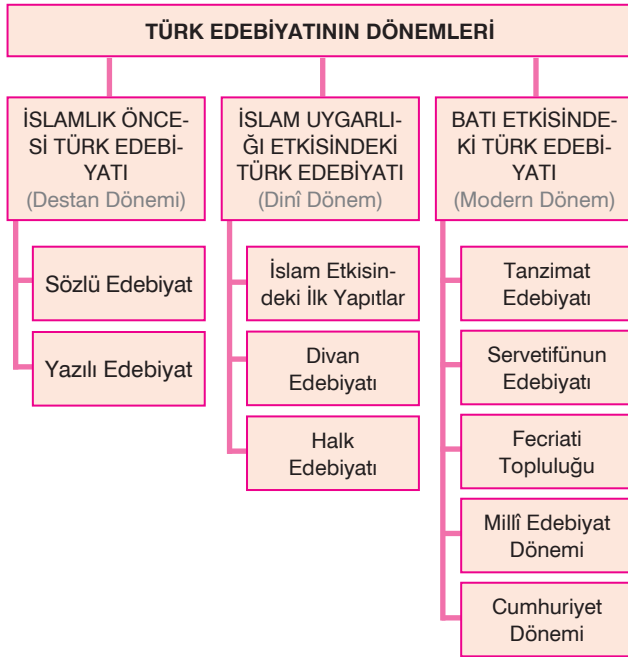
BEST
BİLGİ

★ ★ ★

TÜRK EDEBİYATININ DÖNEMLERİ

Türkler tarih içinde bozkır, İslam ve Batı medeniyetleri olmak üzere üç farklı medeniyet dairesinde yaşar. Bu üç medeniyet dairesi Destan Dönemi, Dinî Dönem Ve Modern Dönem olmak üzere üç ayrı edebî dönemi ortaya çıkarır.

Destan Dönemi'nde kavmî özellikler, Dinî Dönem'de İslamiyet etrafında oluşan medeniyet, Modern Dönem'de ise aklın ve bireyin dünya ile ilişkisi belirleyici olur.

İSLAMLIK ÖNCESİ TÜRK EDEBİYATI

Türklerin başlangıçtan İslam'ı kabul ettikleri 10. yüzyıla kadarki edebiyatlarıdır. İslam öncesi döneme, "Destan Dönemi" de denir. Bu döneme Destan Dönemi denmesinin sebebi, destanların ortaya çıktığı zaman dilimini kapsamasıdır.

İslam öncesi dönemde irka özgü özellikler hayata egemendir. Dolayısıyla İslamlıktan önceki Türk edebiyatında da kavmi nitelikler ağır basar.

İslamlıktan önceki Türk edebiyatı Sözlü Dönem ve Yazılı Dönem olmak üzere kendi arasında ikiye ayrılır.

SÖZLÜ DÖNEM EDEBİYATI

Türklerin yazıyı kullanmadıkları dönemlerdeki edebiyatlarıdır. Tarihin karanlık dönemlerinden yazılı eserlerin verildiği Göktürkler Dönemi'ne kadar sürer.

Genel özellikleri:

- 📖 Edebî ürünler sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılır.
- 📖 Destanlar şiir şeklinde söylenir.
- 📖 Avcı ve göçebe toplumun dinsel törenlerinden doğar.
- 📖 Şiirde koşuk, sagu gibi türler ortaya çıkar.
- 📖 Sav denen atasözleri oluşur.
- 📖 Yabancı dillerin etkisi yok denecek kadar azdır.
- 📖 Doğa, aşk, kahramanlık, yigittik ve ölüm temaları işlenir.
- 📖 Ürünler anonimdir.
- 📖 Destanlar ve şiirler kopuz eşliğinde söylenir.
- 📖 Kam, baksı, ozan, oyun, şaman denen sanatçılar vardır.

Sözlü Dönem ile ilgili bazı kavramlar:

Tören: Anma, kutlama, evlenme, ölüm gibi sebeplerle yapılan toplantı, merasim.

Şölen: Eski Türklerin sevinç ve mutluluk verici olayları kutlamak için düzenledikleri oyunlu ve ezgili şenlik.

Şıır: Eski Türklerin ezgiler ve oyunlar eşliğinde topluca çıktıkları süreklilikli avı.

Yuğ: Eski Türklerde sevilen ve sayılan kişilerin ölümünden sonra düzenlenen cenaze töreni.

Şaman (baksı, kam, ozan, oyun): Eski Türklerde şiir söyleyen, toplumda yargıç, doktor, büyücü, müzisyen, din adamı ve şair olarak bilinen kişi.

Kopuz: Eski Türklerde günümüzdeki bağlamanın atası olan bir müzik aleti.

Yapay Destanlar

Toplum yaşamında önemli bir yere sahip bir olayın bir şair tarafından destansı bir şekilde anlatılmasıyla oluşan şiirlere yapay destan denir.

Bu destanların temel özelliği zaman içinde toplumun ortak ürünü olarak oluşmaması, söyleyeninin belli olmasıdır.

Dünya edebiyatında yapay destanlar:

- **Latin:** - *Aeneis* (Vergilius)
- **İtalyan:** - *Kurtarılmış Kudüs* (Tasso)
- *Çılgın Orlando* (Ariosto)
- *İlahi Komedi* (Dante)
- **Fransız:** - *Henriade* (Voltaire)
- **Portekiz:** - *Os Lusíadas* (Camoens)
- **İngiliz:** - *Kaybolmuş Cennet* (John Milton)
- **Türk:** - *Selçukname* (Yazıcıoğlu Ali)
- *Genç Osman Destanı* (Kayıkçı Kul Mustafa)
- *Üç Şehitler Destanı* (Fazıl Hüsnü Dağlarca)
- *Kuvayı Milliye Destanı* (Nazım Hikmet)
- *Sakarya Meydan Savaşı* (Ceyhun Atuf Kansu)

Örnek .. 3

ÖSYM sorusu

Aşağıdakilerin hangisinde doğal destanlar bir arada verilmiştir?

- A) *İlyada*, *Kalevala*, *Oğuz Kağan*
- B) *İlyada*, *Kaybolmuş Cennet*, *Oğuz Kağan*
- C) *Kaybolmuş Cennet*, *Kalevala*, *Şehname*
- D) *İlyada*, *Kurtarılmış Kudüs*, *Kalevala*
- E) *Kurtarılmış Kudüs*, *Şehname*, *Odyseia*

Çözüm

B ve C'deki *Kaybolmuş Cennet* İngiliz sanatçı John Milton, D ve E'deki *Kurtarılmış Kudüs* İtalyan sanatçı Tasso tarafından yazılmış yapay destanlardır. Ancak A'daki *İlyada* Yunanlıların, *Kalevala* Finlilerin, *Oğuz Kağan* ise Türklerin doğal destanlarındandır.

Türk Destanlarındaki Motifler

Işık: Destanlara aydınlık veren dinsel bir motiftir.

Ağaç: Göktürkler ve Uygurlar devrinde ağaç kutsal sayılır.

At: Atların deniz, dağ, gök veya rüzgârdan gelen kutsal aygırlardan türediğine inanılır.

Rüya: Rüya destan kahramanlarının hareket tarzlarını belirlemelerine ve gelecekteki olaylardan haberdar olmalarına yarar.

Kurt: Türklerin hayat ve savaş gücünün bir simgesidir. Yol göstericidir.

Mağara: Destanlarda sığınak ve anne karnı gibi iki değişik şekilde etkili olan bu motifin dinî gelenekleri yansıttığı düşünülür.

Hızır: Türk halk kültürünün önemli bir ögesidir. Destan kahramanına yol gösterip yardım eder.

Ok ve yay: Destan kahramanının hüner ve maharetini sergilemek için bir araç olarak değer kazanır.

Demir: Gücün simgesidir. Kişiyi kötü ruhlardan koruyacağına inanılır.

Geyik: Kutsal kabul edilir, boynuzunun uğur getirdiğine inanılır ve yaşam alanına asılır.

Aslan: Türk kültüründe aslan güç ve kuvvetin sembolü olarak önemli bir yer tutar.

Örnek .. 4

ÖSYM sorusu

- I. Demir
- II. Altın Yay
- III. Işık
- IV. Ağaç

Yukarıdaki mitolojik öğelerden Türk destanlarında yer alanlar aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) I, II ve IV
- E) I, II, III ve IV

Çözüm

Türk destanlarında "demir, altın yay, ışık, ağaç" destan motifi olarak yer alır.

DİVAN EDEBİYATI NESİRCİLERİ

15. yüzyıl: Sinan Paşa, Mercimek Ahmet
16. yüzyıl: Sehi Bey, Lamiî Çelebi, Âşık Çelebi, Latifi, Seydi Ali Reis, Piri Reis, Babürşah
17. yüzyıl: Veysi, Nergisi, Evliya Çelebi, Kâtip Çelebi, Naima
18. yüzyıl: Yirmisekiz Mehmet Çelebi
19. yüzyıl: Mütercim Asım, Ahmet Cevdet Paşa

	SİNAN PAŞA (15. Yüzyıl) 📖 Tursun Bey ile süslü nesrin öncüsüdür. 📖 <i>Tazarrunname</i> adlı yapıtı süslü nesrin en başarılı örneğidir.
	MERCİMEK AHMET (15. Yüzyıl) 📖 Yazı dilini konuşma diline yaklaştırır. 📖 Farsçadan çevirdiği <i>Kabusname</i>, “sade nesrin” en güzel örneklerindendir.
	SEHİ BEY (16. Yüzyıl) 📖 Anadolu sahasındaki ilk tezkire olan <i>Heşt Behişt</i>’i yazar. 📖 <i>Heşt Behişt</i>, orta nesrin en güzel örneklerindendir.
	LAMİÎ ÇELEBİ (16. Yüzyıl) 📖 <i>Nefehatü'l-Üns, İbretname, Münazara-i Bahar</i> adlı tezkireleri yazar. 📖 <i>Şehrengiz-i Bursa</i> adlı şehrengizi vardır. 📖 <i>Divan</i> sahibidir. 📖 Hamsesi <i>Salaman u Absal, Şem ü Pervane, Guy u Çevgan, Ferhad u Şirin, Vıs ü Ramın, Vamık u Azra, Heft Peyker</i> adlı mesnevilerden oluşur.
	SEYDİ ALİ REİS (16. Yüzyıl) 📖 Kaptan-ı deryalık (donanma komutanlığı) da yapar. 📖 Gezi yazısı türünün ilk örneklerinden <i>Mir'atü'l-Memalik</i>’i yazar.
	BABÜRŞAH (16. Yüzyıl) 📖 Babür Devleti’nin (1526-1858) kurucusudur. 📖 <i>Babürname</i> adlı yapıtı anı ve gezi yazısı türünün ilk örneklerindendir.
	VEYSİ (17. Yüzyıl) 📖 Süslü nesrin en önemli temsilcilerindendir. 📖 Yapıtları arasında <i>Siyer-i Veysi, Hâbname, Tevbename, Münşeat, Divan</i> sayılabilir.

	NERGİSİ (17. Yüzyıl) 📖 Süslü nesrin en önemli temsilcilerindendir ve ilk mensur hamseyi yazar. 📖 Hamsesi <i>Nihalistan, İksir-i Saadet, Meşakku'l-Uşşak, Kanunü'r-Reşat, Gazevat-ı Müslime</i> adlı mesnevilerden oluşur. 📖 Diğer yapıtları <i>Horosname, Münşeat</i>’tır.
	KÂTİP ÇELEBİ (17. Yüzyıl) 📖 Yapıtları arasında <i>Keşfü'z-Zünun, Cihan-nüma, Fezleke, Takvimü't-Tevarih, Tuhfetü'l-Kibar, Tuhfetü'l-Ahyar</i> sayılabilir. 📖 Yapıtları sade ve orta nesir niteliğindedir.
	EVLİYA ÇELEBİ (17. Yüzyıl) 📖 <i>Seyahatname</i> adlı 10 ciltlik gezi yapıtı türünün şaheseridir. 📖 Yapıtı Türk tarihi ve kültürü açısından da çok önemlidir.
	NAİMA (17. Yüzyıl) 📖 Osmanlı’nın ilk resmi tarihçisidir. 📖 Tarihçilik ve tarih yazımı anlayışına yenilikler getirir. 📖 <i>Tarih-i Naima</i> adlı yapıtı vardır.

Örnek .. 12

ÖSYM sorusu

- Hicivleriyle ünlüdür. (Neff)
- Hayriyye* ve *Hayrâbâd* adlı ünlü mesnevilerin şairidir. (Nâbî)
- Ünlenmesini *Hüsn ü Aşk* adlı mesnevisi sağlamıştır. (Şeyh Gâlip)
- Süslü nesrin en güzel örneklerinden biri olan *Tazarrunâme*’nin yazarıdır. (Kâtip Çelebi)
- Keşfü'z-Zünûn* adında bir ansiklopedi kaleme almış, bu yapıtta yaklaşık 10 bin yazar ve 15 bin eser tanıtmıştır. (Sinan Paşa)

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerle birlikte verilen sanatçı adlarından hangi ikisi yer değiştirirse bilgi yanlışlığı giderilmiş olur?

- A) I. ve II. B) I. ve V. C) II. ve III.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

Çözüm

Tazarrunâme Sinan Paşa’nın, *Keşfü'z-Zünûn* ise Kâtip Çelebi’nindir.

1. Tekke edebiyatı ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kurucusu 12. yüzyılda Doğu Türkistan'da yetişen Ahmet Yesevi'dir.
- B) Şiirler hem aruz hem de hece ölçüsüyle yazılmıştır.
- C) Genellikle Allah ve insan sevgisi, felsefe, doğruluk, ibadet gibi konular işlenmiştir.
- D) Tekke şairleri, şiirlerinde halk şairlerinden daha ağır bir dil kullanmıştır.
- E) 13. yüzyıldan itibaren şiirlerin saz eşliğinde söylenmesi bir gelenek hâlini almıştır.

2. Hayatı hakkında kesin bilgiler olmayan şairin 13. yüzyılda yaşadığı sanılmaktadır. Şair, medrese öğreniminden sonra Taptuk Emre'ye bağlanmıştır. Hece ve aruz ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde Allah aşkını ve insan sevgisini anlatmıştır. İslam kültüründen geniş şekilde etkilenmekle birlikte şiirlerinde Eski Anadolu Türkçesindeki "çalap, uçmak, tamu, eren, esrik" gibi pek çok kelimeye yer vermiştir. Şiirlerinin bir bölümünü *Risaletü'n-Nushiye* adlı kitabında toplamıştır.

Bu parçada sözü edilen tekke şairi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mevlana
- B) Yunus Emre
- C) Hacı Bektaş Veli
- D) Kaygusuz Abdal
- E) Ahmet Yesevi

3. ----, dinî temellere dayanan ilahilerin Alevi-Bektaşî âşıkla-
rınca yazılan biçimidir. Bu şiirlerde genellikle tasavvuftaki vahdetivücut, Alevi-Bektaşî ilkeleri, tarikat kuralları ele alınır. Dili sade bir Türkçeyle yazılan bu şiirler biçim olarak koşmaya benzer. Dörtlükler halinde hece ölçüsünün 7'li, 8'li, 11'li kalıpları ile veya az da olsa aruzla yazılanlara rastlanmaktadır. Dörtlük sayısı 3-7 arasında değişmekle birlik-
te bazen bunun üzerine çıkabilir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Varsağı
- B) Semai
- C) Kalenderi
- D) Selis
- E) Nefes

- 4. I. Tekke şairlerince saz eşliğinde, belli bir ezgiyle söylenen şiirlerdir.
- II. Genelde şair, mahlasını kullanır.
- III. Tarikatlere göre farklı isimler almışlardır.
- IV. Hem dörtlük hem beyit nazım birimiyle yazıldığı görülür.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde ilahi nazım türüyle ilgili olarak verilen bilgilerden hangisi ya da hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız IV.
- B) Yalnız II.
- C) I. ve II.
- D) II. ve IV.
- E) I, II. ve IV.

- 5. Haydi bre deli gönül
Alevden mi dışın senin
Haydi bre deli gönül
Alafıcırk işin senin

Bu dörtlüğün nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mani
- B) Semai
- C) Varsağı
- D) Rubai
- E) Türkü

6. "Semai" ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kendine özgü bir ezgisi vardır.
- B) Hecenin 8'li kalıbı ile yazılır.
- C) Dörtlük sayısı 3 ile 5 arasında değişir.
- D) Aşk, tabiat ve güzellik konularını işler.
- E) Söyleyenleri belli değildir.

7. Kaygusuz Abdal'la ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) 14. yüzyılın sonu ile 15. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır.
- B) Anadolu'da Bektaşî edebiyatının öncülerindendir.
- C) *Mecalisü'n-Nefais* adlı eserinde tasavvufi konularda yazdığı şiirlerini toplamıştır.
- D) Hem hece hem de aruzla yazdığı şiirlerinde alaylı bir havanın olduğu görülür.
- E) Büyük bölümü gazellerden oluşan *Divan*'ında 200 kadar şiire yer vermiştir.

8. Yunus Emre'nin bir tekke şairi olduğu düşünülüşünde aşağıdaki nazım şekillerinden hangisini kullandığı söylenemez?

- A) Semai B) Gazel C) Mani
D) İlahi E) Mesnevi

9. Aşağıdakilerden hangisi 13. yüzyılda yapıt veren bir tekke şairidir?

- A) Kaygusuz Abdal
B) Yunus Emre
C) Pir Sultan Abdal
D) Ahmet Yesevi
E) Niyazi Mısri

10. 19. yüzyılda Çukurova yöresinde yaşamış olan halk şairlerindendir. Türkmenlerin yerleşik hayata geçirilmesi için 1865'te yöreye yollanan Osmanlı ordusuyla Türkmenler arasındaki çatışmalara katılmış, bu çatışmaları yiğitçe bir eda ile koçaklamalarına yansıtmıştır. Ayrıca aşk ve doğadan söz eden şiirleri de başarılıdır. Şiirlerini yalın bir dille ve hece ölçüsüyle yazmıştır.

Bu parçada sözü edilen halk ozanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Âşık Veysel B) Âşık Ömer
C) Kayıkçı Kul Mustafa D) Seyrani
E) Dadaloğlu

11. Vücudun şehri vermez gayrıya

Hatır yıkıp güç eyleme gayrıya

Var bir amel kazan Hakk'a yaraya

Hakk'a yaramayan huyu n'eylersin

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Dörtlük nazım birimiyle yazılmıştır.
B) Öğüt içermektedir.
C) Bir nutuktan alınmıştır.
D) İnsan sevgisi işlenmiştir.
E) Hece ölçüsü kullanılmıştır.

12. 1703'te dünyaya gelmiştir. Çok yönlü bir bilgin olmasının yanında sosyolog, düşünür ve fen adamıdır. Onun en önemli amacı bütün ilimlerden yararlanarak olgun insan olabilmek, bu yolu insanlara göstermektir. Yapıtlarında İslami bilgiler yanında astronomi, matematik ve fen gibi alanlarla ilgili bilgiler de vermiştir. Öğrendiği bilgileri tecrübe etmiş olan şair, tasavvufi derinliği ile de dikkat çekmiştir. *Ken-zü'l-Fütuh*, *Marifetname* yapıtlarından birkaçıdır.

Bu parçada sözü edilen tekke şairi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yunus Emre B) Hacı Bektaş Veli
C) Niyazi Mısri D) Eşrefoğlu Rumi
E) Erzurumlu İbrahim Hakkı

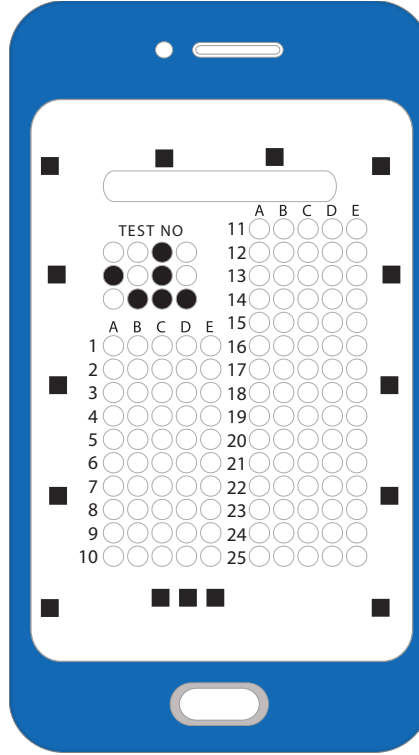
13. Aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Tekke-tasavvuf edebiyatında yalnızlık, aşk acısı, özlem gibi soyut konular işlenmiştir.
B) Tekke-tasavvuf edebiyatının ilk örnekleri Ahmet Yesevi'nin hikmetleriyle verilmiştir.
C) Anadolu tekke-tasavvuf edebiyatının ana kolu, Yunus Emre, Hacı Bayram Veli, Eşrefoğlu Rumi gibi şairlerden meydana gelmektedir.
D) Anadolu'da bir tekke-tasavvuf edebiyatının doğmasında tekke çevrelerinde gelişen tasavvufi düşünce etkili olmuştur.
E) Tekke-tasavvuf edebiyatının temsilcileri, eserlerinde düşüncelerini vahdetiücut anlayışına göre anlatmıştır.

14. Dinî ve tasavvufi halk şiirinde mizahi bir dille yazılan şiirlerdir. Tekke şairlerince söylenmekle birlikte anlaşılması doğru olarak yorumlanmasına bağlı olan şiirlerdir. Bu şiirlerde Allah'ın celal sıfatının değil, cemal sıfatının ön plana çıkarıldığı görülür. Bektaşî-Alevî şairlerince yazılmış Tanrı ile söyleşmeli şiirlerdir. Biçimce komik ve alaylı bir dil kullanılmakla birlikte bu şiirlerde asıl aranan özellik şiirin arkasındaki düşünce derinliğidir. İyi anlaşılıp yorumlandığında çok derin anlamların saklı olduğu görülür. Tekke şairlerimizden olan Kaygusuz Abdal bu tür şiirleri ile ün yapmıştır.

Bu parçada sözü edilen nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şathiye B) Devriye C) Kalenderi
D) Nefes E) Varsağı

6. Basamak Kontrol Testi Optiği

6. BASAMAK CEVAP ANAHTARI

Test	1-E	2-A	3-B	4-E	5-C	6-B	7-C	8-E	9-C	10-E
1	11-C	12-A	13-B	14-E						

Test	1-D	2-A	3-E	4-B	5-E	6-C	7-A	8-E	9-E	10-B
2	11-D	12-E	13-A	14-C	15-C					

Test	1-E	2-D	3-B	4-C	5-D	6-A	7-E	8-A	9-C	10-B
3	11-E	12-D	13-B	14-C						

Test	1-D	2-C	3-D	4-B	5-C	6-B	7-A	8-B	9-A	10-E
4	11-B	12-C	13-E							

BKT	1-E	2-B	3-E	4-A	5-C	6-E	7-C	8-C	9-B	10-E
	11-D	12-E	13-A	14-A						

II. DÖNEM TANZİMAT EDEBİYATI

II. Dönem Tanzimat edebiyatı 1876 ile 1896 yıllarının arasını kapsar.

1876'da tahta çıkan II. Abdülhamit Dönemi'nde, Kânûn-i Esâsî (Anayasa) ilan edilir. 1877'de Meclis-i Mebusan açılır. Anayasa, 1877'de çıkan Osmanlı-Rus Savaşı gerekçe gösterilerek II. Abdülhamit tarafından 1878'de askıya alınır. Meclis kapatılır. Böylece 1908'e kadar "İstibdat Dönemi" (Baskı Dönemi) olarak anılan bir süreç yaşanır.

II. Dönem Tanzimat edebiyatı bu süreçte gelişir. 1896 yılına kadar devam eden bu edebî dönem, Servetifünun topluluğunun oluşmasına zemin hazırlar.

Bu dönemde Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan, Muallim Naci, Samipaşazade Sezai, Nabizade Nazım yapıt verir.

Genel özellikleri:

- 📖 Siyasal baskılar edebiyatı yönlendirir.
- 📖 Sanatçılar, yalnızca edebiyatla ilgilenir.
- 📖 Topluma yönelik sanat anlayışı terk edilir.
- 📖 "Sanat sanat içindir." anlayışı benimsenir.
- 📖 Sanat bireysel bir etkinlik olarak öne çıkar.
- 📖 Güzel olan her şey, edebiyatın konusu olarak görülür.
- 📖 Gazetecilik, ilk dönemdeki toplumsal işlevini yitirir.
- 📖 Toplumsal konular yerini yazınsal konulara bırakır.
- 📖 Dil, tekrar ağırlaşmaya başlar.
- 📖 Aruzun geleneksel kuralları yıkılır.
- 📖 Türk aruzunun yolu açılır.
- 📖 Batı edebiyatı daha yakından izlenir.
- 📖 Fransız edebiyatı örnek alınır.
- 📖 Teknik açıdan daha nitelikli ürünler verilir.
- 📖 Öykü ve romanda realizm ve natüralizmin etkileri görülür.
- 📖 Şiirde romantizmin etkisi sürer.
- 📖 Tiyatrolar, oynanmak için değil, okunmak için yazılır.

Örnek .. 1

ÖSYM sorusu

Tanzimat'ın ilk kuşağını oluşturan Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal ve Ahmet Mithat bu dönemin toplumsal yaşamını değişik ölçülerde edebiyata yansıtmaya çalışmıştır. İlk kuşaktan sonra, ----, ----, ----, ---- oluşan ikinci kuşak, bu toplumsal sanat anlayışını arka plana atarak daha çok insanı ve onun kişisel serüvenini ele almıştır.

Bu parçada verilen bilgilere göre boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Tefik Fikret - Cenap Şehabettin - Ali Ekrem - Süleyman Nazif'ten
- B) Halit Ziya - Mehmet Rauf - Hüseyin Cahit - Ahmet Şuayb'dan
- C) Rıza Tevfik - Mehmet Emin - Mehmet Âkif - Muallim Naci'den
- D) Recaizade Ekrem - Abdülhak Hâmit - Samipaşazade Sezai - Nabizade Nâzım'dan
- E) Yahya Kemal - Halide Edip - Yakup Kadri - Refik Halit'ten

Çözüm

Tanzimat'ın ikinci kuşak sanatçıları Recaizade Ekrem - Abdülhak Hâmit - Samipaşazade Sezai - Nabizade Nâzım'dır.

ŞİİR

Bu dönemde Abdülhak Hamit Tarhan, Recaizade Mahmut Ekrem ve Muallim Naci şiir türünde yapıt verir.

II. Dönem Tanzimat şiirinin genel özellikleri:

- 📖 Aruz ölçüsü kullanılır, heceyle denemeler yapılır.
- 📖 Parça bütünlüğü yerine konu bütünlüğü esas alınır.
- 📖 Ağır, süslü ve sanatlı bir dil kullanılır.
- 📖 Divan şiiri nazım biçimleri terk edilir.
- 📖 Fransız romantiklerinin etkisinde kalınır.
- 📖 Fransız şiirinden alınan yeni biçimler denenir.
- 📖 Kulak için kafiye anlayışı benimsenir.
- 📖 "Aşk" ve "doğa" gibi bireysel temalar işlenir.
- 📖 Şiirin konusu genişletilir.

Örnek .. 2

ÖSYM sorusu

Fransız edebiyatını örnek alan Tanzimat şair ve yazarları büyük ölçüde romantizmin etkisinde kaldı. Bu akımın özgürlük düşün- cesi, toplumculuk anlayışı Tanzimat yazarlarına çekici geldi. Ta- biatı taklit etmeye çalışan, her şeyde akıl ve mantığı ön plana alan bu akımdan N. Kemal, A. Mithat, A. Hamit, R. Ekrem gibi sanatçılar etkilendi.

Yukarıdaki numaralanmış yerlerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm

Her şeyde akıl ve mantığı ön plana alan akım, klasisizmdir. Dolayısıyla IV numaralı yerde bilgi yanlışı vardır.

Örnek .. 3

ÖSYM sorusu

Tanzimat şiiri, divan şiirinin en çok teknik özelliklerine bağlı kalmıştır. Bu dönemde hece ölçüsüne duyulan ilgi biraz artmış ama aruz eski egemenliğini sürdürmüştür. Divan mazmunları, biçimleri ve sanatlarından da büsbütün vazgeçilmemiştir. Bunun içindir ki biçim bakımından, Tanzimat şiirinde terimsel anlamıyla bir bütünlük yoktur. Bunun yanı sıra, şiirin konu alanı genişlemiş, divan şiirinde olmayan yeni kavramlar şiire girmiştir.

Bu parçada Tanzimat şiiriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Söz sanatlarına yer verildiğine
B) İçeriğin değiştiğine
C) Hece ölçüsünün denendiğine
D) Kalıplaşmış sözlerin kullanıldığına
E) Halk dilinden yararlanmaya çalışıldığına

Çözüm

Parçada "Divan mazmunları, biçimleri ve sanatlarından da büsbütün vazgeçilmemiştir." sözüyle A ve D'ye, "şiirin konu alanı genişlemiş, divan şiirinde olmayan yeni kavramlar şiire girmiştir" sözüyle B'ye, "Bu dönemde hece ölçüsüne duyulan ilgi biraz artmış" sözüyle C'ye değinilmiştir. Parçada E'ye değinilmemiştir.

ROMAN VE HİKÂYE

Tanzimat ikinci döneminde Recaizade Mahmut Ekrem, Samipaşazade Sezai, Nabizade Nazım roman ve hikâye türünde eser verir. Mizancı Murat da bu dönemde bir roman kaleme alır.

- Recaizade Mahmut Ekrem ilk realist roman örneği olan *Ara-ba Sevdası*'nı yazar.
- Samipaşazade Sezai bütünüyle esaret konusunu işleyen ilk romanlardan biri olan *Sergüzeşt*'i kaleme alır. Yazarın *Küçük Şeyler* adlı yapıtı ise Batılı anlamdaki ilk başarılı öyküleri içerir.
- Nabizade Nazım, *Karabibik* ile ilk köy romanının örneğini verir. *Zehra* ile de psikolojik romana giden yolda önemli bir adım atar.
- Bu dönemde Mizancı Murat'ın yazdığı *Turfanda mı Turfa mı* adlı roman ise edebiyatımızda köye yönelişin ilk örnekleri arasında yerini alır.

II. Dönem Tanzimat roman ve hikâyelerinin genel özellikleri:

- Realizm ve natüralizm akımlarının etkisinde kalınır.
- Konular günlük yaşamdan seçilir.
- Kölelik, cariyelik, yanlış Batılılaşma gibi konular işlenir.
- Anadolu'ya ve köye yöneliş başlar.
- Teknik bakımdan ilk döneme göre bir iyileşme görülür.
- Yer ve çevre tasvirlerinin işlevsel olması amaçlanır.
- Anlatımda gözlemlerden yararlanılır.
- Kişiler sosyal konumlarına göre konuşturulur.

Örnek .. 4

ÖSYM sorusu

Adları aşağıda yazılı Tanzimat dönemi edebiyatçılarından hangisinin roman türünde eseri yoktur?

- A) Şemsettin Sami B) Nâbizade Nâzım
C) Samipaşazade Sezai D) Mehmet Murat
E) Abdülhak Hâmit

Çözüm

Abdülhak Hamit Tarhan, roman türünde eser vermemiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ŞİİR

Cumhuriyet Dönemi edebiyatı 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla başlar, günümüze kadar sürer.

Millî Edebiyat Dönemi'nde şiire başlayan şairler Cumhuriyet Dönemi'nde de yapıt vermeye devam eder. Bu şairler Millî Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren şiirler kaleme alır. Bunların başında Beş Hececiler gelir. Beş Hececiler'e ilk tepki Yedi Meşalecilerden gelir.

Bu dönemde öz (saf) şiir anlayışı da şiirin ana damarlarından biri olarak varlığını sürdürür.

Cumhuriyet Dönemi'nde birçok grup ve akım ortaya çıkar. Bunlardan biri de Toplumcu Şiir anlayışıdır. Bu anlayış, kendi içinde değişip gelişerek varlığını sürdürür.

Cumhuriyet Dönemi şiirinde belirleyici etkisi olan hareketlerden biri de Garip akımıdır. Garipçilerden sonra II. Yeni hareketi belirlir. Bu hareket güçlü bir akım hâline gelerek varlığını sürdürür.

Bu arada Maviciler, Hisarcılar, Maveracılar gibi dergi merkezli şiir toplulukları ortaya çıkar. Bunlardan en uzun soluklusu Hisarcılar olur.

80 sonrasında ise şiirin bütün renkleri kendi temsilcilerini yetiştirir. Şiir bütün zenginliği ve çeşitliliğiyle varlığını sürdürür.

Cumhuriyet Dönemi şiirinin genel özellikleri:

- Sade bir dil kullanılır.
- Şiirde aruz ölçüsü yerine hece ölçüsü yaygınlaşır.
- Serbest şiir gelişme gösterir.
- Halk şiirinden yararlanılır.
- Dergi merkezli gruplar oluşur.
- Çok sayıda akım ve grup ortaya çıkar.
- Birbirine tepki olarak doğan anlayışlar belirlir.
- Batı edebiyatının etkisinde gelişir.
- Romantizm, sembolizm, sürrealizm ve varoluşçuluk gibi akımlardan etkilenilir.
- Şiirde her türlü konu ve tema işlenir.
- Biçim ve içerik uyumuna dikkat edilir.

Örnek .. 1

ÖSYM sorusu

Dil özellikleri dikkate alınırse aşağıdaki dizelerden hangisinin Cumhuriyet Dönemi'ne ait olduğu söylenebilir?

- A) Şeb-i yeldâyı münecimle muvakkid ne bilir
Mübtelâ-yı gama sor kim geceler kaç sâ'at
- B) Leblerin mecrûh olur dendân-ı sîn-i bûseden
Lâlin öptürmek bu hâletle muhâl olmuş sana
- C) Tahammül mülkünü yıktın Hülâgû Han mısın kâfir
Aman dünyayı yaktın âteş-i sûzan mısın kâfir
- D) Sülfür inceldi ve en yorgun yerinden kırıldı ayna
Ayna pusluydu bunca yıl nice sır taşımaktan
- E) Senin hüsnün benim aşkım senin cevrin benim sabrım
Demâdem artar eksilmez tükenmez bî-nihayettir

Çözüm

Cumhuriyet Dönemi şiirinde sade dil anlayışı benimsenmiştir. Bu bağlamda dile yerleşmiş olan Arapça ve Farsça sözcüklerden olabildiğince uzak durulmuştur. Divan şiirindeki mazmun anlayışı terk edilmiş; yerine imge, söz sanatları ve bağdaştırmalar kullanılmıştır. A, B, C ve E'deki dizelerin dili ağırdır. Bu dizeler divan şiiri söyleyişine sahiptir. Ancak D'deki dizelerde sade bir dil kullanılmış, mazmunlardan yararlanılmamıştır. Öyleyse özellikle dil özellikleri dikkate alınırse D'deki dizelerin Cumhuriyet Dönemi'ne ait olduğu söylenebilir.

Cumhuriyet Dönemi şiirinde ortaya çıkan gruplar ve akımlar:

- Beş Hececiler
- Yedi Meşaleciler
- Garipçiler (I. Yeni)
- II. Yeni
- Hisarcılar
- Maviciler
- Maveracılar
- Toplumcu Gerçekçiler

MİLLÎ EDEBİYAT ZEVLİK VE ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ŞİİR

Millî Edebiyat Dönemi'nin zevk anlayışını sürdür Cumhuriyet Dönemi'nde varlığını sürdürür.

Genel özellikleri:

- Milliyetçilik akımının etkisinde kalınır.
- "Yerellik, halka doğruluk, dilde sadelik" ilkeleri benimsenir.
- Hece ölçüsü kullanılır.
- Millî, yerel kaynaklardan beslenir.
- Anadolu halkı ve coğrafya romantik bir bakışla yansıtılır.
- Coşkulu, heyecanlı bir üslupla Anadolu coğrafyası ve halkı yüceltilir.

Temsilcileri:

Beş Hececiler, Ahmet Kutsi Tecer, Kemalettin Kamu, Arif Nihat Asya, Orhan Şaik Gökyay, Zeki Ömer Defne, Ali Mümtaz Arolat, İbrahim Alaattin Gövsa, Necmettin Halil Onan, Ömer Bedrettin Uşaklı, Şukufe Nihal, Halide Nusret Zorlutuna, İbrahim Zeki Burdurlu, Behçet Kemal Çağlar, Bedri Rahmi Eyüboğlu

"Memleket Edebiyatı" da denen bu anlayışın en önemli temsilcileri "Beş Hececiler"dir.

BEŞ HECECİLER

Beş Hececiler şiire Birinci Dünya Savaşı yıllarında başlar. İlk şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanırlar. Bu dönem şiirlerinde Fecriati etkisi sezilir.

Ziya Gökalp'le tanıştıktan sonra milliyetçilik ideolojisinden etkilirlenirler. Bu etkilene tercihlerine de yansır. Aruzu bırakıp hece ölçüsünü kullanmaya başlarlar. Sade dili tercih ederler. Konu ve temada ise Anadolu'ya ve Anadolu insanına yönelirler.

Böylece şiirde "Anadolucu Edebiyat" veya "Memleketçi Edebiyat" da denen yeni bir çıkış açarlar. Onların bu tercihlerinde Balkan Savaşları ile sonrasında yaşanan Kurtuluş Savaşı'nın payı büyüktür. Bu anlayış özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında çok etkili olur.

Genel özellikleri:

- Milliyetçilik akımının etkisinde kalınır.
- Millî konular ve hisler ön plana çıkarılır.
- Çok sade bir dil kullanılır.

- Hece ölçüsü tercih edilir.
- Halk şiirinden yararlanılırken yeni biçimler de denir.
- Süsten uzak söyleyiş benimsenir.
- Basmakalıp söyleyişler kullanılır.
- Romantik bir bakışla, Anadolu ve Anadolu insanı yüceltilir.
- İyimser bir bakış açısı benimsenir.
- Topluma moral ve özgüven aşılanır.
- Memleket sevgisi, yurt güzellikleri, kahramanlık temaları işlenir.

Temsilcileri:

Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç, Enis Behiç Koryürek, Halit Fahri Ozansoy, Orhan Seyfi Orhon

Örnek .. 2

ÖSYM sorusu

Aşağıdakilerden hangisi "Hecenin beş şairi"nden biri değildir?

- A) Yusuf Ziya Ortaç
- B) Faruk Nafiz Çamlıbel
- C) Halit Fahri Ozansoy
- D) Enis Behiç Koryürek
- E) Kemalettin Kamu

Çözüm

Hecenin beş şairi Yusuf Ziya Ortaç, Faruk Nafiz Çamlıbel, Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek ve Orhan Seyfi Orhon'dur. Bu şairler arasında Kemalettin Kamu yoktur.

Örnek .. 3

ÖSYM sorusu

Cumhuriyet'in ilanından 1940'lara kadar şiirimizin dört yöneliminden biri olan Beş Hececiler, halk şiirinin dış yapısını, özellikle ölçü ve uyak düzenini benimsediler. Böylelikle halk şiirinin dünyasına ulaşabileceklerini sandılar. Dil açısından arı, açık bir söyleyişe yöneldiler. Ürettikleri şiirler ise kalıplaşmış bir yapı içinde kaldı.

Aşağıdakilerden hangisi bu anlayışa bağlı kalarak şiir yapanlardan biri değildir?

- A) Faruk Nafiz Çamlıbel
- B) Orhan Seyfi Orhon
- C) Ceyhun Atuf Kansu
- D) Enis Behiç Koryürek
- E) Yusuf Ziya Ortaç

Çözüm

Cumhuriyet'in ilanından 1940'lara kadar şiirimizin dört yöneliminden biri olan Beş Hececiler "Yusuf Ziya Ortaç, Faruk Nafiz Çamlıbel, Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Orhan Seyfi Orhon"dur. Bu şairler arasında Ceyhun Atuf Kansu yoktur.

HİSARCILAR

1950'li yıllarda Ankara Ulus'taki İstanbul Pastanesi sanatçıların toplanma yeri olur. Bu pastanede bir araya gelen bir grup genç, 1950'de *Hisar* dergisi etrafında birleşir. Derginin manevi kılavuzu Munis Faik Ozansoy, her türlü sorumlusu ise Mehmet Çınarlı'dır.

1950-1957 arasında 75 sayı, 1964-1980 arasında ise 202 sayı çıkan *Hisar* dergisinin etrafında bir araya gelen sanatçılara Hisarcılar veya Hisar Topluluğu denir.

Hisarcılar, yola çıkarken sanat görüşlerini açıklamak için herhangi bir beyanname (bildiri) yayımlamazlar. 1967'de önce radyoda sonra da derginin 113 ve 114. sayılarında sanat ilkelerini dört madde hâlinde açıklama gereği duyarlar.

Hisarcıların sanat ilkeleri:

- Sanat bağımsızdır, ideolojinin emrine verilemez.
- Sanat eseri millî bir karakter taşımalıdır.
- Sanatta yenilik, gelenek reddedilmeden yapılmalıdır.
- Edebiyatın dili, yaşayan canlı Türkçe olmalıdır.

Hisarcıların genel özellikleri:

- Saf şiir anlayışı benimsenir.
- Toplumcu şiire ve Garipçilere karşı çıkılır.
- Gelenek, beslenme kaynağı olarak görülür.
- Günlük konuşma dili kullanılır.
- En çok millî kültür ve tarih temaları işlenir.
- Ölçü, uyak gibi öğeler reddedilmez.
- Aruz ile hece arasında ayırım yapılmaz.
- Serbest tarzda şiirler yazılır.
- Şiir, düzyazıya yaklaştırılır.

Temsilcileri:

Munis Faik Ozansoy, İlhan Geçer, Mehmet Çınarlı, Bekir Sıtkı Erdoğan, Gültekin Samanoğlu, Mustafa Necati Karaer, Yavuz Bülent Bakiler, Yahya Akengin.

İLHAN GEÇER

- Hisar'da en fazla şiiri çıkan şairdir.
- İlk şiirlerinde eski zevkin etkisi sezilir.
- Şiirlerinde romantizmin etkisindedir.
- Hem aruz hem de hece ölçüsünü kullanır.
- Bülent Nafiz mahlasıyla eleştiri yazıları yazar.
- Edebiyatımızın en üretken şairlerindendir.

Yapıtları

Şiir: Büyüyen Eller, Belki, Yeşil Çağ, Hüzzam Beste

MEHMET ÇINARLI

- Hisar dergisinin omurgasıdır.
- Hisarcıların kuramcısıdır.
- Şiirse musiki, ahenk ve ritmi çok önemser.
- Hem aruzu hem de hece ölçüsünü kullanır.
- Geleneği ve maneviyatı savunur.
- 1974'te *Bir Yeni Dünya Kurmuşum* adlı eseriyle Türkiye Millî Kültür Vakfı Şiir Ödülü'nü alır.

Yapıtları

Şiir: Güneş Renginde Kadehlerle, Gerçek Hayali Aştı, Bir Yeni Dünya Kurmuşum, Zaman Perdesi

YAHYA AKENGİN

- 📖 Sosyal olayları farklı bakış açılarından ele alır.
- 📖 Bireysel duygulara, aşka, tabiat tasvirlerine geniş yer verir.
- 📖 1977'de *Çağ Sürgünü* adlı kitabıyla Türk Millî Kültür Vakfı Armağanı'nı alır.
- 📖 1981'de *Hicret Duyguları* adlı şiiriyle Türk Millî Kültür Vakfı'nın Hicret Şiirleri Armağanı'nı kazanır.
- 📖 1992'de *Oğuz Dede* adlı romanıyla Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Sanat Ödülü'nü alır.

Yapıtları

Şiir: İstesen, Akşamla Gelen, Çağ Sürgünü, Saatler ve Çehreler, Ötelerden, Kimselere Anlatamadım, Sözümüz Var

Roman: Özlem Yokuşları, Dönüş Acıları, Yaralı Dağlar, Oğuz Dede, Sarkaç

Tiyatro: Eski Çarıklar, Aile Bağları

YAVUZ BÜLENT BAKİLER	📖 Geleneksel şiirin öz ve şekil özelliklerinden yararlanır. Anadolu'ya, Anadolu insanına eğilir. Millî ve manevî değerleri savunur. 📖 Şiir: <i>Yalnızlık, Duvak, Seninle, Harman, Bir Gün Baksam Ki Gelmişsin</i>. Gezi yazısı: <i>Üsküp'ten Kosova'ya, Türkistan Türkistan</i>. Anı: <i>Unutamadıklarım, Gölümdekiler ve Ötekiler, Hatırladıklarım</i>
MÜNİS FAİK OZANSOY	📖 Millî tarihi ve kültürü önemser. Hisarcıların manevî önderi konumundadır. 📖 Şiir: <i>Büyük Mabedin Eşiğinde, Hayal Ettikim Gibi, Yakarış, Bir Daha, Zaman Saati, Yakınma, Kaybolan Dünya</i>
MUSTAFA NECATİ KARAER	📖 Türkçe ile millî kültürle beslenmiş, iç yapısı sağlam şiirler yazar. 📖 Şiir: <i>Güvercin Uçurmak, Sevmek Varken, Kerem ile Aslı, Kuşlar ve İnsanlar</i>
GÜLTEKİN SAMANOĞLU	📖 Romantik-gerçekçi bir tutumla aşk, aile, sevgi, çocuk, mutluluk, keder, memleket şiirleri yazar. 📖 Şiir: <i>Alacakaranlık, Uzun Vuran Gölge</i>
BEKİR SITKI ERDOĞAN	📖 Halk şiiri geleneğinden yararlanarak millî ve manevî değerleri yansıtır. 📖 Şiir: <i>Bir Yağmur Başladı, Dostlar Başına, Kışlada Bahar, Binbirinci Gece</i>

MAVICİLER

1952'de Ankara Atatürk Lisesi öğrencileri tarafından "hürriyetin ve barışın rengi" olan *Mavi* dergisi çıkarılır. Teoman Civelek öncülüğünde çıkan dergi, fikir ve sanatın herhangi bir ideolojinin bayrağı yapılamayacağı görüşünü savunur. Hiçbir ideolojiye bağlı kalmadan Anadolu'ya yönelmeyi amaçlar.

Başlangıçta hem Maviciler hem de Hisarcılar saf şiiri benimseydiğinden bu iki grup arasında bir tartışma yaşanmaz. Ama sonraları Maviciler divan şiirini reddeder. Bunun üzerine Hisarcılarla aralarında tartışma çıkar.

Atilla İlhan'ın katılımıyla Maviciler'in anlayışı değişir. Dergi, sosyal gerçekçi bir çizgiye kayar. Atilla İlhan, Garipçileri bobstil (alaf-ranga) olmakla, İl. Yeni'yi ise "yoz" bir şiir oluşturmakla eleştirir.

Mavi dergisi 1954-1956 arasında *Son Mavi* adıyla yayımlanır. Birbirinin devamı olan bu dergiler toplam 32 sayı çıkar.

Mavicilerin genel özellikleri:

- 📖 Başlangıçta saf şiir anlayışı benimsenir.
- 📖 Kurtuluş Savaşı önemsenir.
- 📖 Atatürk Devrimleri'ne değer verilir.
- 📖 Anadolu'ya yönelik benimsenir.
- 📖 "Ulusal sanat" anlayışı görüşü ortaya atılır.
- 📖 Divan şiiri, gerçeklerden uzak ve soyut olduğu gerekçesiyle yerilir.
- 📖 Atilla İlhan'ın katılımıyla dergide yeni bir dönem başlar.
- 📖 Garip hareketine karşı çıkılır.
- 📖 Şiirin basit olamayacağı savunulur.
- 📖 Şairane ve sanatlı söyleyiş benimsenir.
- 📖 Divan şiirinin biçim özelliklerinden yararlanılır.
- 📖 Nazım Hikmet'in etkisinde kalınır.
- 📖 Sosyal realizm anlayışı savunulur.
- 📖 Şiir doğrudan sosyalist ideolojinin emrine verilmez.
- 📖 "İnkılap edebiyatı" anlayışına karşı çıkılır.
- 📖 Bireyin duygusal dünyası yansıtılır.

Temsilcileri:

Atilla İlhan, Ahmet Oktay, Ömer Faruk Toprak, Muzaffer Erdost, Ali Püsküllüoğlu, Ferit Edgü, Orhan Duru, Tarık Dursun K., Tahsin Yücel, Demir Özlü